

Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore

Poglavlje 8 – Politika konkurencije

Datumi održavanja sastanaka analitičkog pregleda:

Eksplanatorni sastanak: 3, 4. i 5. oktobar 2012.

Bilateralni sastanak: 3. i 4. decembar 2012.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Pravna tekovina u oblasti konkurencije obuhvata antimonopolsku politiku i politiku kontrole državne pomoći. Ona uključuje pravila i procedure za suzbijanje antikonkurentskog ponašanja preduzeća (restriktivne sporazume između preduzeća i zloupotrebu dominantnog položaja), pažljivo praćenje koncentracije preduzeća, i sprečavanje vlada da dodjeljuju državnu pomoć koja narušava konkurenciju na unutrašnjem tržištu. Uopšteno govoreći, pravila konkurencije su direktno primjenljiva na cijeloj teritoriji Unije i države članice moraju u potpunosti saradivati sa Komisijom u njihovom sprovođenju. Pravna tekovina u oblasti konkurencije temelji se na članu 37 (državni monopoli komercijalnog karaktera), članovima 101-105 (pravila koja se primjenjuju na preduzeća), članu 106 (javna preduzeća i preduzeća sa posebnim ili isključivim pravima) i članovima 107-109 (pravila koja se primjenjuju na državnu pomoć) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU).

Pravna tekovina u ovom poglavlju je u velikoj mjeri povezana s obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između EU i Crne Gore koji je trenutno na snazi.

U oblasti **antimonopolske politike**, nadležni nacionalni organi moraju tijesno saradivati s Komisijom u postupcima konkurencije unutar EU. Od 1. maja 2004, svi nacionalni organi za konkurenciju su ovlašćeni da u potpunosti primjenjuju odredbe UFEU-a (i formalno Ugovora o EZ), kako bi se osiguralo da konkurencija nije narušena ili ograničena. Nacionalni sudovi mogu takođe direktno primjenjivati antimonopolska pravila EU kako bi se zaštitila pojedinačna prava građana zagarantovana UFEU-om.

U oblasti **državne pomoći**, odluku o tome da li je pomoć koju dodjeljuju države članice u skladu sa jedinstvenim tržištem može donijeti samo nadnacionalni ili nezavisni organ. Države članice su isključivo pravo ispitivanja mjera državne pomoći povjerile Evropskoj komisiji.

Termin **liberalizacija** se u suštini odnosi na član 3 UFEU-a u kojem se navodi da aktivnosti EU uključuju i sistem kojim se obezbjeđuje nenarušavanje konkurencije na unutrašnjem tržištu. U tu svrhu postoji posebni sistem nadzora za javna preduzeća i preduzeća kojima su države članice dodijelile posebna ili isključiva prava. Što se tiče liberalizacije posebnih sektora, upućuje se na odgovarajuća sektorska pregovaračka poglavlja.

II. USKLAĐENOST DRŽAVE I KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE

U ovom dijelu, sumirane su informacije dobijene od Crne Gore i tokom razgovora na sastancima analitičkog pregleda usklađenosti zakonodavstva.

Crna Gora je istakla da može prihvatiti pravnu tekovinu u oblasti politike konkurencije. Takođe je naglasila da ne očekuje bilo kakve poteškoće u sprovođenju pravne tekovine do pristupanja.

II.a. Antimonopolska politika i koncentracije

Crna Gora je istakla da Zakon o zaštiti konkurencije, usvojen 2012. godine, sadrži osnovna pravila o restriktivnim sporazumima, zloupotrebi dominantnog položaja i kontroli koncentracija. Članovi 139 i 140 Ustava obezbjeđuju zakonsku osnovu za slobodnu i otvorenu tržišnu ekonomiju s neograničenom konkurencijom.

U Crnoj Gori se primjenjuje načelo primata međunarodnog prava nad nacionalnim zakonima. Član 9 crnogorskog Ustava predviđa da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava čine sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka. Oni imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. Stoga, prema navodima Crne Gore, u slučaju sukoba sa nacionalnim propisima ili u nedostatku istih, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ima primat ili se direktno primjenjuje.

Crna Gora smatra da je njeno antimonopolsko zakonodavstvo generalno usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Proceduralna pravila koja se primjenjuju na postupke konkurencije su sadržana u nekoliko propisa. Zakon o zaštiti konkurencije sadrži pravila o pokretanju postupka, inspekciji, davanju izjave o prigovoru, saradnji s Agencijom, povjerljivosti, rokovima za donošenje odluka, pravnim lijekovima, itd. Zakon o opštem upravnom postupku utvrđuje pravila o usmenim saslušanjima, uzimanju izjava, pravima stranaka i svjedoka, procjeni dokaza, angažovanju stručnjaka, itd. Linensi pravila (*Leniency*) i postupak poravnanja, Zakon o prekršajima i Zakon o upravnom sporu sadrže dodatna proceduralna pravila.

Agencija za zaštitu konkurencije Crne Gore nije ovlašćena da uvodi, smanjuje ili ukida novčane kazne, već je ta mogućnost ostavljena jedino pravosudnim organima. Crna Gora tvrdi da ovakav pristup, iako nije čest u EU, postoji u nekim državama članicama EU i smatra se prihvatljivim ukoliko se zakonodavstvo pravilno sprovodi.

Što se tiče podzakonskih akata, Crna Gora je istakla da su usklađena sa pravnom tekovinom EU. Postojeća podzakonska akta, uključujući uredbe, pravila, uputstva i smjernice, usvojena na osnovu prethodnog zakona, treba zamijeniti novim aktima u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona o zaštiti konkurencije iz 2012. tj. do 9. aprila 2013. Prema navodima Crne Gore, ove promjene su čisto proceduralne prirode, s obzirom da su podzakonska akta usvojena na osnovu prethodnog zakona već usklađena sa pravnom tekovinom EU.

Organ nadležan za antimonopolsku politiku i koncentracije u Crnoj Gori je Agencija za zaštitu konkurencije. Ona zapošljava četiri službenika koji se bave predmetima borbe protiv monopola i dva službenika koji rade na predmetima kontrole koncentracija. Crna Gora je istakla da će se uskoro zaposliti još dva službenika za praćenje ovih predmeta i jedan stručnjak za informacione tehnologije, i trenutne administrativne kapacitete smatra nedovoljnim. Tokom prethodne tri godine, izdata je 31 odluka o koncentraciji, utvrđeno

pet zloupotreba dominantnog položaja i odobrena tri sporazuma o vertikalnoj i horizontalnoj saradnji. Crna Gora je dodala da je Agencija za zaštitu konkurencije funkcionalno nezavisna od Vlade i Skupštine. Jedina obaveza Skupštine jeste da razmatra godišnje izvještaje Agencije. Vlada imenuje direktora i pomoćnika direktora Agencije.

II.b. Državna pomoć

Proceduralni propisi:

Zakon o kontroli državne pomoći iz decembra 2007, koji je zamijenjen novim u novembru 2009. i izmijenjen 17. novembra 2011, Zakon o opštem upravnom postupku, Zakon o upravnom sporu i Zakon o sudovima sadrže glavna proceduralna načela o kontroli državne pomoći. Crna Gora je istakla da je njeno zakonodavstvo o državnoj pomoći u velikoj mjeri usklađeno sa pravnom tekovinom EU. Ono sadrži odredbe o pojmovima, postupcima, zainteresovanim stranama i opšte odredbe.

Kao i u slučaju antimonopolske politike i koncentracija, istaknuto je da se u Crnoj Gori primjenjuje načelo primata međunarodnog prava nad nacionalnim zakonodavstvom. Član 9 crnogorskog Ustava predviđa da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava čine sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka; oni imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. Stoga, prema navodima Crne Gore, u slučaju sukoba s nacionalnim propisima ili u nedostatku istih, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ima primat ili se direktno primjenjuje.

Horizontalna i sektorska pravila

Crna Gora je istakla da Uredba o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći, koja je izmijenjena u junu 2011, zajedno sa Zakonom o kontroli državne pomoći, sadrži glavne odredbe koje se primjenjuju na ovu oblast, odnosno pravila o regionalnoj pomoći, pravila o pomoći za istraživanje i razvoj, pravila o pomoći za životnu sredinu, pravila o pomoći malim i srednjim preduzećima, pravila o pomoći za obuke i pravila o pomoći za zapošljavanje.

Crna Gora smatra da je njeno zakonodavstvo u velikoj mjeri usklađeno s pravnom tekovinom EU.

Što se tiče mape regionalne pomoći, Crna Gora je istakla da je Agencija za kontrolu državne pomoći 15. marta 2012. donijela formalnu odluku kojom se ista odobrava („Službeni list Crne Gore“ br. 22/12), nakon prihvatanja Komisije i u skladu sa članom 73(7) Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Referentne/diskontne stope i povraćaj kamatne stope, državne garancije:

Crna Gora je naglasila da član 5 (4) Zakona o kontroli državne pomoći i Uredba o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći sadrže odgovarajuće odredbe

za regulisanje ove oblasti u Crnoj Gori. Njima se utvrđuje osnova za obračun referentne stope za mjerenje protivvrijednosti dotacije pomoći koja proističe iz šeme kamatnih olakšica, u slučajevima kada se pomoć isplaćuje u nekoliko rata. Referentna stopa utvrđuje referentnu i diskontnu stopu koje se primjenjuju kao zamjena za tržišne stope. Što se tiče državnih garancija, Uredbom se predviđa određivanje da li garancija predstavlja pomoć i izračunavanje elementa pomoći.

Crna Gora smatra da je njeno zakonodavstvo u ovoj oblasti u velikoj mjeri usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Prodaja državnog zemljišta:

Crna Gora je naglasila da član 5(3) Zakona o kontroli državne pomoći (kupoprodaja nepokretnosti davaoca državne pomoći) i Uredba o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći sadrže odgovarajuće odredbe za regulisanje ove oblasti u Crnoj Gori.

Crna Gora smatra da je njeno zakonodavstvo u ovoj oblasti u velikoj mjeri usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Osiguranje izvoznih kredita:

Glavne odredbe o ovoj oblasti sadržane su u članovima 52, 59 i 63 Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći. Crna Gora je naglasila da su opšti uslovi i pravila usklađeni s pravilima koja važe u OECD-u i EU. Prema navodima Crne Gore, važeće zakonodavstvo omogućava eliminisanje narušavanja konkurencije (između izvoznika, između osiguravača) u kratkoročnom osiguranju izvoznih kredita.

Privremena pravila kao odgovor na ekonomsku i finansijsku krizu

Crna Gora je naglasila da su Zakon o mjerama za zaštitu bankarskog sektora, Pravilnik o bližim kriterijumima i postupku izdavanja garancija, kao i pravila o poravnanju obaveza i kreditnoj podršci bankama predstavljali relevantne odredbe za regulisanje ove oblasti u Crnoj Gori u vrijeme kada su u EU bila na snazi privremena pravila. Centralna banka Crne Gore je pratila izvršenje ugovora i redovno izvještavala o tome. Ministarstvo je, u saradnji sa organom za kontrolu državne pomoći, svakih šest mjeseci provjeravalo da li postoji potreba za dodjelom garancija i kreditne podrške bankama.

Crna Gora je istakla da je njeno zakonodavstvo u ovoj oblasti usklađeno s pravnom tekovinom EU.

Fiskalna pomoć i direktno oporezivanje biznisa:

Crna Gora je istakla da članovi 2 i 7(2) Zakona o kontroli državne pomoći predstavljaju relevantne odredbe koje regulišu ovu oblast.

Fiskalne mjere državne pomoći propisane su Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica (br. 01-112/1-2011), Zakonom o porezu na dobit pravnih lica (br. 01-113/1-2011), Zakonom o slobodnim zonama („Službeni list Crne Gore“ br. 42/04, 11/07, 76/08 i 40/11) i Zakonom o biznis zonama (Program podsticaja razvoja biznisa).

Kada je riječ o Zakonu o porezu na dohodak fizičkih lica i Zakonu o porezu na dobit pravnih lica, Agencija za kontrolu državne pomoći je zaključila da se ovi zakoni moraju uskladiti sa pravilima državne pomoći.

Pomoć za sanaciju i prestrukturiranje:

Članovi 14, 15 i 16 Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći sadrže pravila o pomoći za sanaciju i prestrukturiranje, ali je Crna Gora naglasila da nema posebne propise za ovu oblast.

Crna Gora smatra da je njeno zakonodavstvo u ovoj oblasti u velikoj mjeri usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Poštanske usluge:

Glavne odredbe kojima se reguliše ova oblast u Crnoj Gori sadržane su u Zakonu o poštanskim uslugama („Službeni list Crne Gore“ br. 57/11), i članu 44 Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći. Razdvajanje računa je regulisano članovima 60, 61 i 62 Uredbe.

Državna pomoć saobraćajnom sektoru:

Zakoni o saobraćaju, međunarodni sporazumi, Uredba o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći, Zakon o lukama i Zakon o željeznici sadrže glavne odredbe kojima se reguliše ova oblast u Crnoj Gori.

Glavni organ nadležan za pitanja državne pomoći u Crnoj Gori je Agencija za kontrolu državne pomoći. Osnovana je odlukom Vlade („Službeni list Crne Gore“ br. 8/07 i 16/08). Zakon o kontroli državne pomoći propisuje da stručne i administrativne poslove za potrebe Agencije za kontrolu državne pomoći vrši Jedinica za kontrolu državne pomoći, zasebno tijelo u okviru Ministarstva finansija. Agencija ima 5 članova, od čega su 4 predstavnici ministarstava i 1 predstavnik udruženja poslodavaca (Montenegro biznis alijanse). Crna Gora je istakla da je Agencija za kontrolu državne pomoći funkcionalno nezavisno tijelo. Organizovane su brojne aktivnosti obuke. Tokom 2012. (do 31. oktobra 2012.), Agencija je ocijenila 11 predmeta, donijela 10 odluka, od čega 8 pozitivnih, 1 uslovnu i 1 negativnu uz zahtjev za povraćaj državne pomoći. Agencija dostavlja Skupštini godišnje izvještaje o odobrenim mjerama državne pomoći i to najkasnije do 30. juna.

II.c. Liberalizacija

Javna preduzeća i preduzeća s posebnim ili isključivim pravima:

Pravni okvir pruža Zakon o kontroli državne pomoći koji se primjenjuje na sve slučajeve iz člana 106 (2) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, tj. na sva pravna i fizička lica, uključujući i javna preduzeća i preduzeća sa posebnim ili isključivim pravima. Crna Gora je zato istakla da je njeno zakonodavstvo u ovoj oblasti usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Državni monopoli komercijalnog karaktera:

Crna Gora je naglasila da nema državnih monopola komercijalnog karaktera.

III. PROCJENA STEPENA USKLAĐENOSTI I KAPACITETA ZA SPROVOĐENJE

Iako je Crna Gora preduzela značajne korake na usklađivanju svog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU, crnogorsko zakonodavstvo nije generalno usklađeno sa tekovinom. Crna Gora mora dodatno izmijeniti i dopuniti svoje propise u svim oblastima obuhvaćenim ovim poglavljem. Crna Gora je osnovala organ za državnu pomoć, ali mora osigurati njegovu funkcionalnu nezavisnost, naročito u smislu da na njegove članove ne može uticati bilo kakav konflikt interesa i da Skupština ne može odbaciti odluke ovog organa. Crna Gora takođe mora napraviti detaljan popis svih mjera državne pomoći predviđen Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, koji će predstavljati osnovu za akcioni plan za usklađivanje mjera državne pomoći koje su prepoznate kao neusklađene. Osim toga, Crna Gora mora ojačati svoje administrativne kapacitete i razviti djelotvoran bilans rezultata u sprovođenju. Posebna pažnja mora se posvetiti državnoj pomoći Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) i šemama fiskalne pomoći.

S obzirom da su, što se tiče poglavlja o konkurenciji, postojeće obaveze Crne Gore iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju ekvivalentne onima koje proističu iz pravne tekovine za ovo poglavlje, Komisija je konstatovala da njena procjena može imati posebne pravne posljedice. Zato se procjena Komisije mora posmatrati kao procjena zasnovana na trenutnoj ocjeni informacija koje su pružili crnogorski organi, te da ne dovodi u pitanje ishod bilo kojih daljih postupaka koji će se sprovođiti u kasnijim fazama.

III.a. Antimonopolska politika i koncentracije

Zakon o zaštiti konkurencije iz 2012. je generalno usklađen s pravnom tekovinom EU, ali zahtijeva dodatno usklađivanje u određenim aspektima (npr. kod definicije o dominantnom položaju na tržištu). Iako je Crna Gora nastavila da razvija svoje administrativne kapacitete, potrebno je dodatno povećati broj zaposlenih, budžetska sredstva i obuke, i obezbijediti potpunu nezavisnost u procesu donošenja odluka. Rezultate sprovođenja je potrebno značajno poboljšati, naročito kada je riječ o ekonomskoj i pravnoj procjeni predmeta antimonopolske politike i koncentracija.

III.b. Državna pomoć

Proceduralni propisi:

Crnogorsko zakonodavstvo u ovoj oblasti nije usklađeno s pravnom tekovinom EU. Zakon o kontroli državne pomoći, izmijenjen u novembru 2011, zajedno sa raznim uredbama u ovoj oblasti, prvenstveno Uredbom o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći, samo su djelimično usklađeni sa pravilima EU o državnoj pomoći. Potrebno je značajno dodatno usklađivanje. Crna Gora namjerava da izmijeni i dopuni svoje propise opštom doradom odredbi.

Postojeći sistem kontrole nije dovoljan, naročito kada se radi o ovlašćenju Skupštine da odbaci odluku Agencije za kontrolu državne pomoći. Crna Gora bi trebala da sprovodi pravilnu kontrolu državne pomoći.

Pravila o regionalnoj pomoći:

Komisija je afirmativno konstatovala da je Crna Gora donijela mapu regionalne pomoći u skladu s obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Uslovi za dodjelu regionalne pomoći moraju se uskladiti s pravnom tekovinom EU. Naročito su nepotpune odredbe o dodjeli državne pomoći velikim investicionim projektima. Takođe, opseg pomoći za tekuće poslovanje se mora ograničiti na smanjenje vanrednih i važnih regionalnih teškoća.

Pravila o pomoći za istraživanje i razvoj:

Uslovi za dodjelu pomoći za istraživanje i razvoj moraju se uskladiti s pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti. U propise se naročito moraju unijeti odredbe o javnom finansiranju privrednih aktivnosti koje sprovode istraživačke organizacije ili se sprovode u saradnji sa njima. Takođe, neke odredbe je potrebno unijeti, naročito o podsticajnom efektu istraživačkih i razvojnih projekata, a neke odredbe je potrebno dopuniti.

Pravila o pomoći za životnu sredinu:

Crnogorsko zakonodavstvo u ovoj oblasti je nepotpuno i nije usklađeno s pravnom tekovinom EU. Odredbe o dodjeli državne pomoći za povećanje nivoa i standarda zaštite životne sredine, državne pomoći za ulaganja u štednju energije, državne pomoći za upravljanje otpadom i državne pomoći za sanaciju zagađenih područja je naročito potrebno dodatno razviti u skladu s pravnom tekovinom EU.

Pravila o pomoći malim i srednjim preduzećima:

U skladu sa pravnom tekovinom EU, definicija malih i srednjih preduzeća bi trebalo da napravi razliku između malih i srednjih preduzeća i preduzeća koja čine dio grupe. Nedostaju i definicije partnerskih preduzeća i povezanih preduzeća.

Pravila o referentnim/diskontnim stopama i povraćaju kamatne stope i državnim garancijama:

Crnogorsko zakonodavstvo u ovoj oblasti nije usklađeno sa pravnom tekovinom EU. Crnogorski sistem je potrebno dodatno razraditi i precizno definisati metodologije za utvrđivanje pravilnih referentnih stopa kako bi crnogorski organi mogli pravilno primjenjivati propise.

Privremena pravila kao odgovor na ekonomsku i finansijsku krizu:

S obzirom da je ovim pravilima istekao, ili će uskoro isteći, rok primjene, crnogorski propisi u ovoj oblasti ne predstavljaju razlog za zabrinutost u ovoj fazi.

Fiskalna pomoć i direktno oporezivanje biznisa:

Crnogorsko zakonodavstvo u ovoj oblasti nije usklađeno s pravnom tekovinom EU. Trenutno, najmanje četiri zakona pružaju pravnu osnovu za dodjelu nekompatibilne fiskalne pomoći: Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica, Zakon o porezu na dobit pravnih lica, Zakon o biznis zonama (Program podsticaja razvoja biznisa) i Zakon o slobodnim zonama.

Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica i Zakon o porezu na dobit pravnih lica pružaju zakonsku osnovu za potpuno izuzeće od poreza na dobit u periodu od 8 godina za novoosnovana pravna lica u nerazvijenim opštinama. Ovo izuzeće, ukoliko predstavlja pomoć za tekuće poslovanje, ukoliko nije jasno povezano sa ciljem politike i ukoliko nije proporcionalno, nije u skladu s pravnom tekovinom EU.

Zakon o biznis zonama (Program podsticaja razvoja biznisa) pruža zakonsku osnovu za dodjelu pomoći za tekuće poslovanje, bez jasne veze sa bilo kojim ciljem regionalnog razvoja ili zapošljavanja. Čini se da ovaj zakon ne poštuje pravilo proporcionalnosti.

Zakon o slobodnim zonama očigledno nema cilj politike i poreska izuzeća sadržana u njemu moraju se uskladiti s pravnom tekovinom EU.

Imajući u vidu stečena prava korisnika, što su šeme pomoći duže na snazi to će biti teže riješiti situaciju. Samim tim, Crna Gora mora hitno uskladiti postojeće šeme fiskalne pomoći sa pravnom tekovinom EU. Svaka šema fiskalne pomoći koju Crna Gora od sad usvoji mora biti usklađena s pravnom tekovinom.

Pomoć za sanaciju i prestrukturiranje:

Crnogorsko zakonodavstvo u ovoj oblasti je prilično nepotpuno i nije usklađeno s pravnom tekovinom EU. Odredbe se naročito moraju dopuniti metodom obračuna dozvoljenog iznosa pomoći za sanaciju, posebnim pravilima o prihvatljivosti za pomoć za sanaciju, jasnom razlikom između mjera prestrukturiranja i kompenzatornih mjera, mogućnošću donošenja šema pomoći za sanaciju i prestrukturiranje za mala i srednja

preduzeća, i preciznijom definicijom vanrednih okolnosti za neprimjenu načela jednokratnosti pomoći.

Ostala pravila o državnoj pomoći:

Crnogorsko zakonodavstvo nije potpuno i nije usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

Poseban slučaj:

- Kombinat aluminijuma Podgorica KAP.

Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) je najveće crnogorsko industrijsko preduzeće, koje čini 51% izvoza zemlje. KAP proizvodi 120.000 tona aluminijuma godišnje. Kompanija je glavni akter nacionalne ekonomije i ključni poslovni partner drugim važnim kompanijama, kao što su Rudnik boksita, Elektroprivreda Crne Gore (EPCG), Jugopetrol, Luka Bar i Željeznica Crne Gore.

Crna Gora je djelimično privatizovala kompaniju 2005. kada je je 65,5% akcija kompanije prodala Centralnoj evropskoj aluminijumskoj kompaniji (CEAC), koja čini dio ruske En+ grupe. Globalna ekonomska kriza i nepovoljna kretanja na svjetskom tržištu metala su nepovoljno uticali na KAP; proizvodnja je značajno smanjena 2008. i 2009. i kompanija je poslovala sa gubitkom.

Crna Gora i novi vlasnici KAP-a su se 2009. godine dogovorili da država otkupi 29,4% udjela u kompaniji odnosno 31,5% udjela u Rudniku boksita u zamjenu za državne garancije. Pored toga, Vlada je potvrdila svoju obavezu da će nastaviti da subvencionira nabavku struje do kraja 2012. godine. Taj novi sporazum iz 2009. poništio je sporazum o privatizaciji iz 2005.

U aprilu 2012, Skupština je tražila od Vlade da racionalizuje „bolešljivu“ kompaniju aluminijuma i realizuje sredstva obezbjeđenja za kredit za koji je država izdala garancije, nakon što većinski vlasnik nije uspio da to ispoštuje. Država trenutno posjeduje 30% akcija kompanije i nastoji da od trenutnog vlasnika preuzme dodatnih 30%, nakon što vlasnik nije vratio dug bankama.

Skupština je 30. aprila 2013. usvojila rezoluciju o KAP-u prema kojoj bi kompanija trebalo da nastavi da radi i proizvodi. Rezolucija o KAP-u takođe utvrđuje datum (20. oktobar 2013.) za predstavljanje studije održivosti kombinata aluminijuma.

Pronalaženje konačnog rješenja za složenu ekonomsku situaciju u kombinatu aluminijuma ostaje kritično pitanje. Kompanija je izuzetno zadužena (350 miliona eura), bilježi gubitke (44 miliona eura u prvih 9 mjeseci 2012. godine) i predstavlja rizik po javne finansije.

Ocjena Komisije je da KAP predstavlja kompaniju u teškoćama koja koristi državnu pomoć u obliku i u količini koje tek treba jasno utvrditi. Moraju se poštovati i pravila EU

i zahtjevi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju kada je riječ pomoći za prestrukturiranje. Naročito je potrebno donijeti plan prestrukturiranja, kako bi se povratila dugoročna održivost kombinata, i preduzeti kompenzatorne mjere za smanjenje uticaja pomoći na konkurenciju, a doprinos svakog novog investitora iz sopstvenih sredstava bi trebao biti realan i značajan.

U svjetlu ove ocjene, i imajući u vidu uticaj kompanije na crnogorsku privredu, od crnogorskih organa se zahtijeva da preduzmu hitne mjere i da redovno obavještavaju Komisiju o dešavanjima u KAP-u.

Administrativni kapaciteti u oblasti državne pomoći nijesu dovoljni. Agenciji za kontrolu državne pomoći je hitno potreban dodatni kvalifikovani kadar kako bi mogla preuzeti predstojeći povećani obim posla i postići dobre rezultate u sprovođenju. Znanje državnih službenika i administrativnog kadra u drugim ministarstvima i tijelima koja se bave pitanjima državne pomoći nije adekvatno.

III.c. Liberalizacija

Javna preduzeća i preduzeća sa posebnim ili isključivim pravima:

Crnogorski sistem koji je trenutno na snazi ne odražava u potpunosti pravila EU. Crna Gora bi trebalo da bolje definiše opseg usluga od opšteg ekonomskog interesa u svom zakonodavstvu.

Državni monopoli komercijalnog karaktera:

Komisija konstatuje da ne postoje monopoli komercijalnog karaktera u Crnoj Gori. Crna Gora mora redovno informisati Komisiju o svim dešavanjima u ovoj oblasti.